

FITXA IDENTIFICATIVA

Dades de l'Assignatura

Codi	36403
Nom	Pilota valenciana i jocs tradicionals
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1312 - Grau de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport	4	Primer quadrimestre
1331 - Grau Ciències l'Activitat Física i de l'Esport (Ontinyent)	Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport	4	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1312 - Grau de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport	40 - Pilota valenciana i jocs tradicionals	Optativa
1331 - Grau Ciències l'Activitat Física i de l'Esport (Ontinyent)	40 - Pilota valenciana i jocs tradicionals	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
SENTANDREU SEBASTIAN, RICARD	122 - Educació Física i Esportiva
SOLER ESCORCIA, DAVID	122 - Educació Física i Esportiva

RESUM

Es necessari començar per justificar la introducció de la pilota valenciana en la formació dels futurs llicenciats en el Grau de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport des d'una triple vessant. Primerament existeix una *demanda cultural*, la pilota valenciana ha estat la pràctica lúdica per excel·lència del poble valencià des del segle XIV fins a principis del segle XX, aleshores el respecte pels nostres avantpassats ens obliga a investigar i mantenir el joc de pilota. En segon lloc hi ha una obligació legislativa, en el currículum de l'àrea d'educació física la pilota valenciana esta esmentada explícitament en forma de contingut i criteri d'avaluació en tots i cadascun dels cursos de l'ESO i el Batxillerat. I per acabar també existeix una gran *preocupació ètica* per educar adequadament als xiquets i xiquetes que vulguin introduir-se en aquesta activitat d'una forma ordenada i sistemàtica al igual que en altres esports.

Dit tot açò explicarem que des de la perspectiva general dels jocs tradicionals i populars, en aquesta assignatura ens centrarem en l'esport autòcton del valencià tractant per una banda de transmetre els valors educatius i per altra banda tractant de experimentar a nivell motriu el gran ventall de modalitats que poden enriquir, els nostres alumnes.

En relació als valors inherents a la pilota, destacarem en els nostres alumnes aspectes com per exemple que en pilota cal dir sempre la veritat, que es necessari escoltar els consells de les persones majors, que cal respectar al públic, que no podem discutir les decisions dels jutges, que cal felicitar als adversaris que han guanyat, que es adequat pactar normes per fer el joc més igualitari o que podem donar el 15 als adversaris.

En relació al joc de pilota com a activitat física, cal destacar la gran diversitat de modalitats i per tant el gran bagatge motriu que suposa pels nostres alumnes el seu treball. Existeixen moltes modalitats de joc de pilota i moltes modalitats de jocs populars, aleshores treballar-les en adequades progressions i bones intervencions didàctiques és fonamental per a transmetre la seua vàlua.

La progressió que seguirem en els continguts de les sessions es basarà en el següent ordre:

- Contacte en el mòbil i superació de prejudicis.
- Elaboració de les proteccions.
- Iniciació al Raspall.
- Joc a Paret i colps.
- Joc a Ratlles.
- Modalitats de canxa dividida.
- Aspectes històrics i sociològics.
- Organització d'un torneig intern.
- Propostes didàctiques dels alumnes.
- Joc en el seu indret natural: el carrer.
- Joc en un centre educatiu de secundària o primària.
- Jocs i Esports Tradicionals i Populars (delimitació, classificació i pràctica).

-El joc de pilota com a ferramenta d'inclusió.

-Els joc de pilota i els jocs tradicionals com a vincle d'unió entre diferents generacions.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

En la Facultat d'Ontinyent, la majoria de sessions es realitzaran en les instal·lacions del poliesportiu municipal, però també es farà alguna eixida al carrer de l'Altet de Sant Joan, la plaça de Sant Domènec i alguns centres educatius de la localitat per poder practicar en situacions més pròximes a la realitat o per experimentar la pràctica de forma més original.

En la Facultat de València, la majoria de sessions es realitzaran en les instal·lacions del campus universitari, però també farem alguna eixida

COMPETÈNCIES

1312 - Grau de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport

- Conèixer i comprendre l'objecte d'estudi de les ciències de l'activitat física i l'esport.
- Adquirir la formació científica bàsica aplicada a l'activitat física i a l'esport en les seues diferents manifestacions
- Conèixer i comprendre els fonaments epistemològics i històrics i educatius de l'activitat física i l'esport
- Conèixer i comprendre els factors comportamentals i socials que condicionen la pràctica de l'activitat física i l'esport
- Conèixer i comprendre els efectes de la pràctica de l'exercici físic sobre els aspectes psicològics i socials de l'ésser humà
- Conèixer i comprendre els fonaments del joc i de l'esport
- Conèixer i comprendre els principals elements implicats en l'educació i l'ensenyament
- Conèixer els principis i codis ètics bàsics, així com la seua aplicació a situacions professionals de l'activitat física i l'esport
- Analitzar les relacions de (des)igualtat en l'activitat física i l'esport i conèixer estratègies per millorar-les
- Implicar-se en activitats complementàries que emfasitzen competències genèriques i transversals

- Iniciar-se en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en el desenvolupament de l'assignatura
- Conèixer i comprendre les principals diferències entre joc, joc esportiu i esport
- Conèixer i comprendre el joc de la pilota valenciana, analitzar-lo en el context cultural del poble valencià i saber aplicar aquest coneixement professionalment
- Analitzar el paper de la família, l'escola i la comunitat en la iniciació esportiva per integrar-lo en els programes d'iniciació
- Conèixer i comprendre els aspectes conceptuals i les bases metodològiques del procés d'ensenyament-aprenentatge de l'activitat física i l'esport
- Desenvolupar la pràctica del procés d'ensenyament-aprenentatge de l'activitat física i l'esport, Parant esment en els objectius plantejats, el context en què es desenvolupa, la disponibilitat de recursos i les característiques dels seus participants, sabent controlar el risc i la seguretat
- Analitzar els diferents elements metodològics que s'han de tenir en compte en el procés d'ensenyament-aprenentatge de les activitats físicoesportives
- Desenvolupar capacitats per actuar dins dels principis ètics necessaris per al correcte exercici professional relacionat amb l'ensenyament de l'activitat física i l'esport
- Desenvolupar habilitats sociopersonals relacionades amb l'autonomia, l'actitud reflexiva i el treball en equip dels estudiants
- Utilitzar les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en el desenvolupament de l'assignatura
- Aplicar els principis fisiològics, biomecànics, comportamentals i socials als diferents camps de l'activitat física i l'esport

RESULTATS DE L'APRENTATGE

- Treballar en equip i col·laborar eficaçment en l'organització d'un torneig de pilota valenciana.
- Comprendre el paper de la pilota valenciana en la nostra cultura i en el procés de socialització dels nostres avantpassats, mitjançant l'estudi de la seua història.
- Analitzar i sintetitzar els textos aportats pel professor en l'aula virtual.
- Conèixer i comprendre les principals diferències entre l'esport i el joc popular, tradicional o autòcton.
- Aprendre almenys una classificació de jocs tradicionals i investigar en el seu entorn pròxim per elaborar una fitxa d'un joc popular-tradicional motriu.
- Analitzar el paper actual de la pilota en el currículum de l'Educació Física en secundària i batxillerat, aplicant aquest coneixement professionalment i preparant material didàctic.

- Elaborar diferents tipus de jocs i activitats d'iniciació esportiva a la pilota valenciana.
- Conèixer i comprendre els valors educatius de la pilota valenciana i els jocs tradicionals.
- Entendre i diferenciar les modalitats de pilota valenciana classificant-les en funció de les característiques comunes, en modalitats de canxa dividida, modalitats d'invasió i modalitats de joc indirecte.
- Participar en independència del seu nivell en una partida de qualsevol modalitat.
- Saber adaptar-se a les característiques i les respostes motrius dels diferents companys en una partida de raspall, una de pilota grossa, una de joc a ratlles i una de joc a paret.
- Col·laborar en el procés d'aprenentatge dels companys, ajudant a la detecció dels errors, fent crítiques constructives o realitzant co - avaluacions.
- Dominar i conèixer la bibliografia específica de pilota valenciana i jocs tradicionals.
- Planificar i dur a terme activitats per millorar les habilitats motrius que es relacionen amb la pilota valenciana i els jocs tradicionals.
- Tractar el contingut de la pilota valenciana d'una forma coeducativa i afavorir la realització de progressions adaptades a persones en diversitat funcional.
- Analitzar críticament l'actualitat del món de la pilota valenciana.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Presentació, avaluació inicial i contacte amb el mòbil.

Presentació dels continguts de l'assignatura.

Qüestionari d'Avaluació teòrica inicial.

Mostra del material específic, necessari per elaborar les proteccions.

Escalfament i jocs d'animació .

Parts del trinquet.

Exercicis de familiarització: individuals, per parelles i en grup.

2. Iniciació al raspall

Entorn virtual de la pilota: Pàgina de federació, frediesport, pilota veu...

Elaboració i ús del guant de raspall.

Progressions al raspall.

Raspall numerat (ordre), raspall alternatiu(esmentant), raspall normatiu.

Partides per equips de 2 o 3 jugadors.

Elements tècnics del raspall.

Proves de valoració.

Adaptacions pels menys hàbils o alumnes de diversitat funcional.

3. Elements estructurals del joc de pilota

*Elements estructurals de la pilota valenciana: Colps, Pilotes, Materials, Puntuació, Modalitats, Jugadors, Demarcacions, La partida de fira i festes, la partida de competició

*Recerca per analitzar l'actualitat del món de la pilota: campionats, notícies, esdeveniments...

*La fitxa per analitzar l'assistència a una partida de pilota amb alumnes.

*La fitxa de l'assignatura: les dates d'exàmens i els treballs.

-Elaboració de la pilota de badana.

-Provar el guant: fitxa d'exercicis de familiarització.

-Els colps focalitzant l'atenció en la posició cames i braç.

-Jocs adaptats: pilota golf o beisbol pilota.

-Joc de raspall per equips.

4. Iniciació al joc a ratlles

Introducció del joc a ratlles. Progressió mitjançant el nyago.

Nyago i variants. Iniciació a les llargues: Feniende. Joc a ratlles.

Variants del joc a ratlles: perxa, galotxa antiga, contramà, banca, curtes, raspall a ratlles...

Visita a un carrer per jugar a llargues en el seu indret natural

5. Modalitats de joc indirecte i de canxa dividida.

Modalitats de joc indirecte: Progressions en jocs per millorar la coordinació del colp individual, jocs cooperatius per parelles, jocs competitius per parelles, joc amb zones prohibides, joc amb ratlla elevada. Treball dels elements tècnics i tàctics: el traure (profund o tallat) i el rest per fugir del punter o el rest de la primera pilotada en la mà no dominant.

Modalitats de canxa dividida: Progressions per a jugar a modalitats de canxa dividida: canxa reduïda, mòbils lents i pilotes botadores. Treball dels elements tècnics i tàctics de les modalitats de canxa dividida: fer el dau, el rebot, caiguda descala, tallar corda, ferir, parar una pilota dalt l'escala, jugar per davant...

Visita a un I.E.S. de la localitat, per planificar i dur a terme el desenvolupament del joc de pilota en unes instal·lacions esportives educatives generals i en altres de caràcter més específic de pilota

6. Història i sociologia de la pilota valenciana

Els orígens dels jocs de pilota a mà arreu del món.

El joc de pilota a mà en el continent americà i en el continent europeu.

El joc de pilota en l'antic Regne de València.

La construcció dels primers trinquets.

La pilota: joc de reis i plebeus.

El joc de pilota i la llengua.

El segle XIX i la justificació de la denominació de pilota valenciana (modalitats autòctones).

La pilota valenciana al segle XX.

La pilota valenciana en l'actualitat.

7. Jocs Populars i Tradicionals

Conceptes bàsics: temps doci en contraposició al temps del treball.

Característiques del Joc i de l'Esport: normes, objectius, organització i forma de pràctica.

Delimitació dels termes: joc popular, joc tradicional i joc autòcton.

Classificació i experimentació de jocs populars i tradicionals:

- Jocs de força: xurro, arrancar cebes, pujar la barra ensabonada, alçar pedres...
- Jocs d'habilitats en el treball: segolaris, troncularis, transport de txingues, ...
- Jocs de locomoció: persecucions (mocador) , curses de sacs, bot a la corda, sambori,...
- Jocs de lluita: pulsejos, lluita Canària, lluita lleonesa, el sumo,...
- Jocs de pilota o baló: la pilota valenciana, cementiri, la bomba, lall, la,e,i,o,u...
- Jocs de llançament amb precisió: bitlles, boletes, el canut, la trompa...
- Jocs de llançament a distància: pic i pala, llançament de barra lleonesa...
- Jocs d'equilibri: xanques, joc del cercol i la vara, bot del pasiego, les piques ...
- Jocs amb animals: tir i arrossegament, la colombicultura...
- Jocs nàutics: vela llatina i els diferents tipus d'embarcacions...

8. Xerrades monogràfiques d'algun expert

Es tracta de dur a les classes algun expert en algun dels següents continguts:

1. La preparació física dels jugadors de pilota professionals.
2. Les lesions més comunes en el joc de pilota.
3. La pilota valenciana i les persones de diversitat funcional.
4. El museu de la pilota del Genovés.
5. La pilota valenciana al món educatiu.
6. La gestió d'un trinquet o una empresa de pilota .
7. Perspectives de futur per als joves jugadors de pilota.
8. El recolzament de la Conselleria de Cultura a la pilota valenciana.

9. Experiències d'intervenció didàctica

Els alumnes per grups reduïts, escolliran un contingut relacionat amb la pilota valenciana o els jocs tradicionals i tractaran fer una intervenció didàctica, dirigida a la resta dels seus companys de classe . Es a dir, un grup de 3 o 4 alumnes faran de professors davant la resta de companys.

10. Aplicació de les TIC a la pilota valenciana.

Els alumnes per grups reduïts, escolliran algun tipus de aplicació o proposta tecnològica innovadora que puga fer millorar qualsevol aspecte del joc de pilota. Els camps de treball:

Entrenament (acceleròmetres, vídeos que analitzen gestos, pulsòmetres...)

Difusió (campanyes de promoció, propostes destudis, creació dempreses...)

Sectors minoritaris (les dones, la tercera edad, persones de diversitat funcional etc.)

La pilota i la cultura.

La pilota i el turisme.

La pilota i l'ensenyament.

La gestió professional del mon de la pilota (comparar models i elaborar propostes)

La remodelació, ús o re-aprofitament de les instal·lacions actuals de pilota.

11. Organització dun torneig intern de pilota

Els alumnes hauran de planificar i dur a terme un torneig intern de pilota, on es valorarà el coneixement general dels continguts, la difusió del torneig, l'adaptació de les modalitats, l'acompliment dels horaris, la solució de problemes i el foment de valors educatiu enlloc destacar únicament els aspectes competitiu.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	30,00	100
Pràctiques en aula	30,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	9,00	0
Elaboració de treballs en grup	6,00	0
Elaboració de treballs individuals	3,00	0
Estudi i treball autònom	20,00	0
TOTAL	98,00	

METODOLOGIA DOCENT

Segons Delgado Noguera (1991) els mètodes d'ensenyament són els camins que ens porten a aconseguir l'aprenentatge en els alumnes. Es clar, que no existeix un mètode vàlid per qualsevol situació, sinó recursos a adaptar en funció del context i l'alumnat, en aquest sentit les classes inicialment seguiran les tècniques reproductives i prompte aniran evolucionant a tècniques d'indagació o recerca.

Les formes jugades i les adaptacions seran la ferramenta més emprada per a desenvolupar l'activitat, les formes de joc inicals, seran molt simples, globals, poc reglamentades o de fàcil comprensió i a poc a poc canviarem les regles per a transformar les activitats en l'objectiu de fer raonar als alumnes i establir progressions didàctiques adequades per cada gest tècnic i per cada modalitat.

L'ús escaient de les transferències també serà altra ferramenta molt emprada. Transferència implica usar exercicis, gestos, moviments, tasques, etc. apresos en una situació per aplicar-los a una situació nova o diferent. Pot ser negativa si interfereix, per exemple: jugar a pilota i practicar esports de raqueta es negatiu a nivell de crear més desequilibris en la zona no dominant, però alhora pot crear transferències positives a nivell de càlcul de distàncies i velocitats o a nivell d'anticipació a les jugades analitzant els gestos dels adversaris abans de colpejar. Nosaltres buscarem i provarem la transferència positiva, per exemple tractar de jugar de bo (a l'aire o al primer bot) en continuïtat (col·laborant) en moltes situacions diferents (amb o sense divisió, de forma directa o indirecta, en mòbils de diferents pes, bot, textura i grandària...), ajuda en totes les modalitats. Així com el continu canvi de parelles, per a que els més hàbils faciliten el joc als menys hàbils.

A l'hora d'elaborar les sessions practiques trobem fonamental respectar i mantenir en la nostra actuació una sèrie de consideracions generals:

- ü Començar amb exercicis variats i jugats.
- ü Donar molta importància a l'activitat i a la pràctica.
- ü Usar reforços positius.
- ü Usar material adient als participants (pilotes molles, grans, etc.).
- ü Mantenir sempre una actitud respectuosa i constructiva.
- ü Imprescindible la bonhomia per tothom.
- ü Tenir cura del lèxic utilitzat.

Com a pautes específiques, tenim:

- ü Disposar d'un gran ventall d'activitats i recursos amb formes jugades.
- ü Insistir en la percepció espacial i la col·locació del cos.
- ü Adaptar instal·lacions i material per donar-li continuïtat i domini.
- ü Variar molt de modalitat.
- ü No infravalorar cap modalitat.
- ü Definir bé els principis fonamentals de cadascuna.
- ü Establir grups de nivells en alguns moments de la sessió.

En relació a les sessions teòriques: utilitzarem moltes ferramentes audiovisuals i fomentarem la participació de l'alumnat en continues preguntes. En la part final de totes les classes se'ls passaran uns qüestionaris per comprovar el grau d'atenció.

AVALUACIÓ

HI HAURÀ DOS POSSIBILITATS D'AVAUACIÓ:

a) **Avaluació continua** basada en tres percentatges:

25% Participació en les classes **25%** Treballs **50%** Examen: teòric(6p)pràctic(4p)

Els alumnes que assisteixen com a mínim al 80% de les classes pràctiques, tindran aprovada la part pràctica de l'examen amb una nota assignada en funció de l'observació diària i la participació activa. En cas de desacord amb la nota podran presentar-se a l'examen pràctic que farem a la resta de companys que no tenen dret a l'avaluació continua.

b) **Avaluació final** basada en un examen teòric/pràctic final, per a tots aquells alumnes que superen el 20% de les absències.

Calendari d'exàmens. Primera convocatòria en gener. Segona convocatòria en juny.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Apunts de l'assignatura penjats en laula virtual.
Conca M.; Garcia G.; Gimeno, T.; Naya J.; Perez V. (2019) La pilota valenciana: unitat didàctica. Conselleria de Cultura i Educació. Valencia.
Millo Casas, Llorenç (1982) El joc de pilota. Valencia. Editorial Eliseu Climent

Complementàries

- Congost J. i Agulló V. La Pilota Grossa. Valencia. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta.
Agulló Albuixeh, R. i Agulló Calatayud, V. (2009). El joc de pilota a través de la premsa valenciana 1700-1909. València: Diputació de Valencia.
Año V. i Santadreu R. (2017) Congrés de Pilota Valenciana: Reptes del segle XXI. Valencia: Conselleria de Cultura, Educació i Esport.